

patriot

2/2024

vychází 18. února 2024

ÚVODEM... „Únor bílý – pole sílí. Zelené Hromnice – bílé Velikonoce. V únoru sníh a led – v létě nanesou včely med. V únoru když skřivan zpívá, velká zima potom bývá. Na Hromnice musí skřivan vrznout, i kdyby měl zmrznout.“ Tolik pravi některé lidové pranostiky k aktuálnímu období. Nakolik jsou (nebo budou) pravdivé, nechť posoudí každý sám. A víte, proč se tento měsíc jmenuje právě únor? Jazykovědci soudí, že název vznikl ze slovesa „nořit“ nebo jeho starší podoby „unořovat“. Už od doby národního obrození se pojmenování únor vykládá tak, že jde o měsíc, ve kterém nastává obleva, lámou se ledy a noří se do vody. Podobným vysvětlením je, že se při únorové oblevě země začíná nořit do vody a bláta. A my se ponoříme do pravidelné rubriky o temelínských domech, domcích a chalupách.

Číslo popisné 26 „U ŠENKÝŘŮ“.

Hospoda nesla také označení „U Staňků“, „U Našinců“, a po vystavění druhé temelínské hospody v čp. 17 i „Hořejší hospoda“. Při hospodě byl nějaký čas i chov státních hřebců, kteří byli umístěni v zadní části budovy. Po zrušení chovu byla stáj přestavěna na obytnou budovu a označena čp. 94.

V roce 1919 vyhořela stodola, v letech 1939-1940 byla

přestavěna přední část hostince. Vznikl tak taneční sál o ploše 120 m² s jevištěm. V roce 1949 převzal hostinec i s koncesí Místní národní výbor. V polovině 50. let převzala hostinec Jednota a v roce 1966 byla po několikaleté zásadní rekonstrukci otevřena zcela nová budova ve formě hotelu, která mimo jiné nabízela pokoje pro hosty, byt vedoucího, plně vybavenou výčepní místnost a ústřední topení.

A jak to bylo s temelínskými šenkýři? Matriky uvádí v roce 1682 řezníka a spolušenkýře Matěje Procházku a v roce 1684 zemřelého šenkýře Řehoře Šupáčka.

V letech 1706 a 1714 se zmiňuje temelínský šenkýř Matěj Doubek. Dalším zde zapsaným šenkýřem byl Václav Scherbaum (též Šerpán). S manželkou Kateřinou se mu v Temelíně narodily ve 30. letech 18. století čtyři děti.

V roce 1747 se připomíná krčmářka Jana Bauerová, dále pak hostinský Pavel Januška s manželkou Annou, šenkýř Martin Jungbauer s manželkou Rozálií a Antonín Veselý s manželkou Ludmilou.

V roce 1784 tuto panskou hospodu koupil od vrchnosti za 350 zlatých Jan Veselý. Snad jen v krátkosti výtah z gruntovní knihy: SCHÄNK HAUS JAN WESELEJ.

- Své milostivé vrchnosti tak jakož i představenému úřadu vši poslušnost, hodnost, uctivost prokáže, žádné podezřelé lidi pro uvarování patentální pokuty přechovávati nebude, hostům ale vlastně pocestným teplem i světlem rychle a spravedlivě bez všeho přetahování poslouží, pivo tak jak z pivovaru dostane bez další a zlehčení zachová, spravedlivou míru jak křesťanům, tak židům udělí, prázdnou pivní nádobu za sebou nikdy nezdrží, nýbrž takovou vždy panským bednářům odevzdá, a všema a věci potravními tak se zaopatří, jak na každého hospodského přináleží, aby pocestný žádný nedostatek netrpěli.
- Bez piva nikdy býti, pod 3 zl. pokuty se zavazuje, a jak z jedné nádoby již pivo docházívá hned s vlastním potahem jiné ze zdejšího pivovaru vzíti, a takové vždy mimo co na kantníři mít bude vždy zaplatiti.

- Na boží oheň bedlivý pozor dá, aby ani on sám ani nikdo jiný skrze něj škodu netrpěl.
- Pro každému sudu pivo jak v zimní tak v létě dle starého obyčeje 8 rakouských žejdlíků kořalky od zdejšího vinopala bráti bude a po 5 krejcarech žejdlík do důchodu zaplatí, jakož také počet vedoucímu z každého sudu piva 3 kr. jménem zápisného, též 18 kr. sládkovi náležitě zapraví.

V roce 1787 koupil hospodu od Jana Veselého za 640 zlatých Adam Vais. Jeho manželkou byla Alžběta, dcera výše uvedeného šenkýře Václava Scherbauma. Adam Vais v roce 1789 předal hospodu svému synovi u příležitosti jeho svatby za 400 zlatých. Adam Vais zemřel v roce 1814 „šlakem trefený“.

Čp. 26 v roce 1950

Josef Vais, šenkýř, syn Adama Vaise, se v roce 1789 oženil s Marií Vavrovskou z Loukotína. Z tohoto manželství se narodily dvě děti, Marie ale v roce 1796 zemřela. Podruhé se Josef oženil v únoru 1797 s Kateřinou Haurovou z Týna nad Vltavou. Také z tohoto spojení vzešly dvě děti. Josef Vais zemřel na podzim roku 1800.

V únoru 1801 se k vdově Kateřině přizemil Jan Erhart, syn sedláka z Plava. Společně drželi hospodu do roku 1822 (úředně, ve skutečnosti však asi déle). V listopadu 1822 Jan Erhart, otčím Marie Vaisové (dcera Josefa Vaise a Marie roz. Vavrovské) předal u příležitosti jejího sňatku gruntovní hospodu svému

nastávajícímu zeti Martinu Staňkovi za 2000 zlatých. Erhart z této částky věnoval novomanželům 500 zlatých, Martin Staněk přinesl věnem 300 zlatých. Jan Erhart s Kateřinou si vyhradili hospodařit na hospodě tak dlouho, dokud se jim bude líbit, po skutečném předání si pak nárokovali pochopitelně výměnek se všemi konkrétně určenými a zapsanými dávkami a službami.

Martin Staněk se tedy v roce 1822 oženil s Marií Vaisovou a na čp. 26 se jim narodilo 10 dětí. O Martinu Staňkovi se říká, že naučil temelínské občany stavět v období žní panáky z obilí, které před tím dávali temelínští jen do mandelů. Hospodu převzal v roce 1849 Josef Staněk, syn Martina a Marie Staňkových. Bylo to tradičně u příležitosti svatby, kdy si Josef Staněk bral za manželku Annu, dceru Vojtěcha Bauši, sedláka ze Žďáru. Hospodu Josef převzal za 1200 zlatých. Nevěsta přinesla věnem 1100 zlatých, jeden pár dvouletých hříbat, dvě krávy, jedno tele, čtyři ovce, dva kované vozy, jeden pluh se železy, jedny brány se železnými hřebíky, dva velké a čtyři malé řetězy, spížirnu, řezačku s kosou, pět pytlů, dvě trávnické kosy, hrabici, motyku, jednu malou a jednu velkou sekuru, dvě řešeta, dvě pily, dvoje vidle a ostatní malé nářadí. Po Josefu Staňkovi (+1892) přešla hospoda i s hospodářstvím na jeho dceru Marii Staňkovou. V roce 1884 se Marii narodil nemanželský syn František Staněk.

V roce 1895 se Marie Staňková provdala za sedláka Františka Našince z čp. 3. František Našinec sňatkem adoptoval a dal své příjmení i nemanželskému Františku Staňkovi, pozdějšímu temelínskému kronikáři.

Na přelomu 60. a 70. let

Hospoda a živnosti s čp. 26 a 3 tak byly po tomto sňatku obhospodařovány společně.

Zastavěná plocha měřila v roce 1837 323 sáhů, v roce 1903 to bylo 11 arů 41 m², v roce 1935 pak 12 arů 88 m². Výměra pozemků v roce 1916 činila přes 12 hektarů, v roce 1935 pak něco přes 11 hektarů.

(zdroj: Jan Petřík, Rodový katastr obce Temelína / matriky SOA Třeboň / Jan Bartuška, Temelín v proměnách času / Pamětní knihy obce Temelína / foto: archiv obce Temelína)

ZÁVĚREM... Děkujeme za vaši přízeň. Budete-li mít náladu a potřebnou dávku odvahy, můžete sledovat stránky Patriot na sociální síti FB, abyste o nic zásadního nepřišli. Uvítáme jakékoliv historické materiály vztahující se k Temelínu a okolí. Ve formě originální, v kopii papírové či jakékoli jiné, včetně té elektronické.

Obecně lidé takové ty věci, co jsou malým písmem, nečtou. Takže bych si tady mohl psát, co chci a nikdo by to stejně nečetl. Nicméně právě tím nejmenším písmem jsou sdělovány (jistě ne zcela náhodou) ty nejdůležitější informace. Všechny údaje zveřejněné v tomto listu jsou navzdory mému nejlepšímu snažení bez záruky. List je soukromým elektronickým médiem, za jeho případnou tištěnou distribuci nenese autor žádnou odpovědnost. Patriot a jeho části je možno bezplatně dále šířit - což však neznamená, že bych se nějak úporně bránil drobným příspěvkům a darům ☺. V každém případě za přízeň děkuje Ondřej Klempíř. Kontakt: e-mail: klempondr@seznam.cz. Vychází tak nějak občas, ale většinou pravidelně nepravidelně.